

MASTERPROEF

Hoe kunnen schijnbaar ongeschikte
bouwmaterialen, instinctieve bouwmethoden
oproepen bij ontwerpers en leken?

MASTERPROEF
Mitch Goethals

simplicity in modern building materials

Docenten:
Stefaan Onraet, Johan Liekens, Roel De Ridder

Studio: Performatieve ruimte en nabijheid

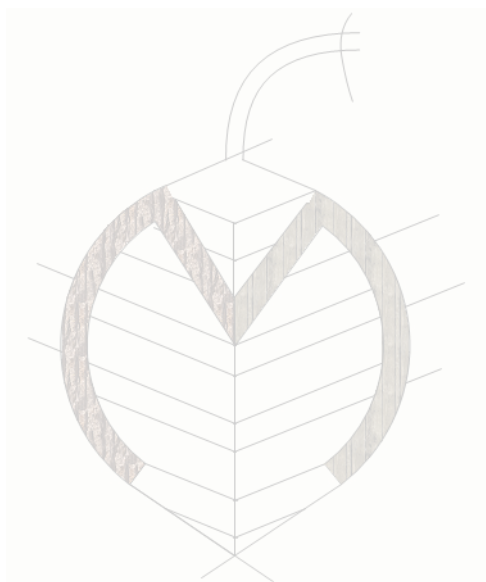
Academiejaar 2017 - 2018

Master Interieurarchitectuur

Inhoudstafel

Abstract.....	3
Inleiding.....;	4
Opdeling.....	5
Bouwafval.....	5
Verwerking en maatvoering.....	6
Assemblage.....	8
Verbintenis met de natuur.....	11
Rationaliteit en de elementen.....	13
Interactie met de mens.....	15
Samenvatting.....	17
Uitgewerkt ontwerp.....	21
Bibliografie.....	28

Abstract

Hoe kan ik als ontwerper, andere ontwerpers en leken vragen doen stellen rondom ons milieubeleid? Of hoe kan ik er voor zorgen dat hun manier van denken omtrent ecologisch bouwen veranderd?

Dit ga ik door een fenomenologische waarneming van absurde bouwprocessen met banale materialen overbrengen.

Ik ga deze materialen met elkaar verbinden op een manier die niet gekend is en die de aanschouwer doet versteld staan van het proces.

De materialen geven door hun manier van assemblage en verwerking een ander wereldbeeld die de mens zou moeten intrigeren.

Alle ontwerpen ontstaan vanuit een wereld die ik als jonge knaap beleefde met afgedankte materialen.

Het is enkel door ze uit te vergroten en als een experimenteel onderzoek naar voren te brengen dat ze waarde krijgen.

Dit experimentele onderzoek is onwetend dingen stukmaken en vervoegen.

Ik heb geen kennis van architectuur of dergelijke aanverwante kennisbronnen toegepast.

Dit zorgt voor sculpturen die uiteenlopende en vooral fragiele resultaten vertonen. Deze resultaten zijn enkel een aanzet om verder op te bouwen/onderzoeken door anderen.

Het is dus belangrijk dat het intrigeren sterk naar voren komt. Dit gebeurt dan door bv. op te hangen aan een groter geheel. Alle resultaten bevinden zich dan ook in éénzelfde ruimte om de monumentaliteit van de samengebrachte experimenten te bevorderen.

Inleiding

Al van jongs af aan heb ik grote interesse om met banaal materiaal constructies te maken. Constructies die ontstaan van het materiaal die ik ter plekke vind of in mijn dichte nabijheid. De manier van de assemblage is dan ook terug banaal en dit geeft een gevoel van vrijheid voor mij. Een gevoel van vrijheid waarin er geen oplegging bestaat van hoe een constructie moet worden opgebouwd. In hedendaagse architectuur zijn er verschillende waarden en normen die moeten worden nageleefd, waardoor een gebouw op een esthetisch en technologisch verantwoorde manier verschijnt. De reden waarom een architect wordt aangesteld is omdat hij deze waarden en normen kent en esthetisch kan verantwoorden. Een voorbeeld van zo'n norm is het plaatsen van ventilatie in een woning (NBN D 50-001).

In mijn masterproef zal ik hierrond werken. Het gaat niet per sé architectuur neerhalen als bron van kennis voor het bouwen, maar om er een andere kijk op te geven die ongekend is of toch blijkt. Graag wil ik architectuur vereenvoudigen, door het op mijn eigen manier van denken rond constructie op te vatten. Als men dit vereenvoudigt, kan een buitenstaander sneller kennis verkrijgen over architectuur.

De kennis van architectuur is door evolutie technisch veel sterker geworden en dat maakt het ook veel moeilijker om te begrijpen. Dit is ook de reden waarom een architect zo'n belangrijk persoon is geworden in een bouwproces. De kennis van architectuur werd voor onze moderne tijden nog zeer menselijk benaderd. In deze moderne tijden (sinds de 17e eeuw) wordt kennis d.m.v. verschillende instrumentaria benaderd. Dit zorgt ervoor dat enkel een geleerde er nog wat van weet of de personen, die hetgeen de geleerde al weet volgen. Om dit onderdeel van de paper te verduidelijken ga ik Bruno Latour een aantal keren aanhalen om zijn visie van moderniteit en natuur voor te lichten. Latour beschrijft hoe moderniteit zich probeert af te zetten van de natuur en hoe het ervoor zorgt dat de mens afhankelijk is geworden van moderniteit (wetenschap).

De industrialisering die uit deze technologische evolutie voort is gevloeid zorgt voor het dagelijkse probleem waar wij nu mee zitten. Dat probleem heet ecologie en we zijn er ons van bewust maar kunnen het niet onmiddellijk oplossen. Dat komt doordat de maatschappij al zo geïndustrialiseerd is. De mensheid houdt zich ook nog altijd vast aan technologie omdat het ook het enige is dat wij als kennis aanzien of als geloof.

Afbeelding 1

Waarom zie ik ecologie als een probleem? Omdat het nog altijd rationeel of technologisch wordt benaderd en jammer genoeg is die nu eenmaal milieubelastend. De belasting zit hem in al de nodige grondstoffen om kennis te verkrijgen van iets. Om volgend aspect van de paper te verduidelijken wil ik Heidegger gebruiken met zijn ecofilosofie. Heidegger vindt dat de mens te ver van zijn existentie verwijderd is en niet meer weet hoe hij moet leven (wonen) op deze aarde. De manier van wonen volgens hem is een poëtische (ongekende) verbinding maken met de aarde in plaats van haar uit te putten zoals wij dit dagelijks nu wel doen om onze behoeften te kunnen vervullen.

Wat wil ik hier nu mee bereiken in deze masterproef? Ik ga installaties maken die mensen moet intrigeren om stil te staan bij wat ze verrichten met hun bestaan op deze aarde. De mens zijn bestaan van nu en dat van vroeger. Ikzelf ben iemand die naar een eenvoud wil terugkeren. Een eenvoud die ooit is geweest en men ook weet dat die er is geweest. Een eenvoud die wij verloren zijn doordat we afhankelijk zijn geworden van wat er zich nu in ons dagelijkse leven als “levensnoodzakelijke” behoeften afspeelt. Een lang vervlogen tijd die ons niet opjutte met dagelijkse problematieken die er eigenlijk niet toe doen zoals bv. “onze boiler is stuk”. Het is dus eigenlijk een vrij brede vraag die ik aanpak, maar die ik niet ga oplossen. Ik maak enkel beelden op die de mens hier inzicht in doet krijgen, de mens moet het zelf oplossen.

De gemaakte installaties zullen bestaan uit ideeën die de mensheid moeten doen inzien hoe er nog wordt gewoond. Hoe de mens nu afhankelijk is geworden van hetgeen hij in de winkel koopt maar niet meer zelf kan telen bijvoorbeeld. Wat dat allemaal aanricht aan ons milieu en er dus voor zorgt dat er een grote ecologische gedachte ontstaat. Omdat ik ga werken met materialen die zowel natuurlijk als mensgemaakt zijn wil ik ook verwijzen naar Mario Merz. Merz is een kunstenaar die zichzelf als een zwerver door het leven ziet en die het natuurlijke met het mensgemaakt wil doen versmelten. Hij wordt door critici als een poëtische vagebond gezien die met zijn werken een geëvolueerde, industriële en gemechaniseerde wereld wil bevragen.

Opdeling

De manier van het opdelen van de verschillende te bespreken facetten is al volgt: De onderwerpen worden apart besproken zoals hieronder in het vet zullen zijn aangeduid. Deze wil ik graag elk apart aanhalen, aangezien ze naast elkaar lopen, maar ook door elkaar. Graag had ik er een duidelijkheid in trachten te brengen en dit lijkt mij de beste manier om dit naar voren te brengen. Deze onderwerpen zijn grotendeels terug te vinden in de inleiding.

Bouwafval

Wat is voor mij bouwafval? Bouwafval zijn objecten dat mensen als onbruikbaar beschouwen. De in de ontwerpen gebruikte materialen zijn: metaal, isolatieplaten, MDF, OSB, bitumen of PVC voor daken, ... Deze materialen zijn elk van die grootte dat de mens ze niet meer kan gebruiken en in de vuilnisbak terecht komen. De materialen zijn ook meestal gebruikt om materialen mee te verpakken. De vuilnisbak is ook de plek waar ik ze ga gaan opzoeken en meeneem naar mijn atelier.

Waarom die materialen? De meeste materialen worden nadat ze van de werf weggaan gesorteerd en zijn dan klaar voor recyclage. Dit recyclageproces is grotendeels vervuilend voor onze aarde. Een voorbeeld uit de praktijk geef ik aan de hand van een metalen voorwerp. Wanneer dit metalen voorwerp de werf verlaat moet de mens dit metaal naar een recyclage - bedrijf brengen (uitstoot). In dit recyclagebedrijf is er een versmeltingsoven die deze metalen gaat versmelten. Na dit versmelten wordt het metaal weer een andere vorm en functie gegeven (uitstoot + productie – energie). Als het voorwerp zijn uiteindelijke vorm bereikt moet het ook weer worden verpakt (uitstoot + productie – energie).

Ten slotte wordt dit metaal ook weer naar een werf gebracht om opnieuw te gebruiken (uitstoot).

Het bouwafval die ik gebruik, ontloopt dit recyclageproces en behoedt hierbij de aarde. Het behoeden van de aarde betekend volgens Heidegger “de aarde terug in haar wezen brengen”. (1991a : 56)

Heidegger onderzoekt oude woorden om hun betekenis te kunnen begrijpen en hieruit meer informatie te vinden uit de oorsprong ervan. Zo, betekent het Oudsaksische woord voor wonen oftewel “Wunian, tot vrede gebracht”. (1991b : 49) Dit tot vrede brengen betekent dan ook dat de aarde wordt gered of niet wordt uitgeput. Dit kun je dan nog anders zeggen: “Ik ben dus ik (ver)zorg (de aarde)” of “ik ben dus ik woon”. (1991a : 62)

Als het bouwafval wordt bewaard zoals het is na het dumpen, gebruikt de mens verder geen grondstoffen meer om het opnieuw te recycleren. Als mens verzorg je de aarde, door haar niet verder uit te putten om het al ontgonnen materiaal te hergebruiken. Het bouwafval is ook gevonden binnen een kleine ratio en dat maakt dat het materiaal lokaal wordt gebruikt. Die gedachte zou alsmaar meer moeten geïntegreerd worden in de keuze van materialen. Dit zou de mens moeten doen inzien dat dit ook veel meer de natuur ondersteund. Het zorgt ervoor dat er minder moet nagedacht worden over het bewaarproces of het vervoeren van het materiaal.

Heidegger gaat ervan uit dat “ecologie een zoektocht is naar een andere relatie met de natuur.” De mens blijft de natuur nog altijd uitputten om het materiaal te kunnen hergebruiken. Het grootste probleem is de nood aan het comfort van de mens. De mens kan onmogelijk volledig comfortabel leven en compleet ecologisch tewerk gaan. Met als gevolg dat de mens zich blijft opstellen als heerser in plaats van de natuur als naaste te beschouwen. (1991a : 32)

Verwerking en maatvoering

De verwerking van een materiaal betekent nog niet dat het materiaal al een maatvoering heeft. Zo zal een spaanplaat worden samengesteld uit houtspanen en lijm maar moet nog verzaagd worden. De gekozen maatvoering is afhankelijk van het export om dit zo eenvoudig mogelijk te kunnen vervoeren. Dit wordt vervaardigd door machines waardoor dit het menselijke karakter verliest. Het menselijke karakter maakt dat je kan zien hoe iets werd opgebouwd. De mens kan hier van afleiden hoe de maker er heeft over nagedacht. Dat is iets wat ik persoonlijk mis in moderne architectuur en ook wil aanwakkeren.

De manier om dit te kunnen doorbreken is een samenvoeging van beide zijden. Liefst dan ook uitgevoerd op een banale manier om de aandacht te trekken van de mens. Mijn doel is om het gebouwde ontwerp niet esthetisch te verantwoorden zoals architectuur hoort te doen. De hoofdzaak is eerder om mijn werkwijze in vraag te stellen.

Bruno Latour spreekt van “quasi – objecten” die zowel menselijk (cultuur) als niet – menselijk (natuur) gemaakt zijn. (1991: 51 - 55) Hoe je het ook bekijkt, alle objecten blijven afhankelijk van de natuur. De mens onderzoekt iets met instrumenten die gemaakt zijn van natuurlijke materialen. Hetgeen wat niet duidelijk meer is, omdat het instrument niet natuurlijk meer lijkt. Voor de verlichting, aan het eind van de 17e eeuw, had de mens nog een samenhang van cultuur en natuur. Die samenhang werkte toen nog, omdat de mens zich nog niet had laten overrompelen door machinale bewerkingen.

In onze moderne tijden is dit helaas wel het geval geworden. De mens is afhankelijk geworden van zijn machines en zijn comfort dat door industriële evolutie is ontstaan. Hetgeen wat Latour schrijft en ik link met moderne architectuur is een opgemaakte illusie. (ibid. : 51 - 55) De mens lijkt op zich onafhankelijk van de natuur door zijn eigen cultuur. Dit is omdat het materiaal zich zo ver van zijn oorspronkelijke vorm bevindt. Het lijkt enkel alsof de mens de natuur niet meer nodig heeft, maar dit is enkel door een verkeerde waarneming.

In mijn ontwerp ga ik materialen doorboren om ze met een ander materiaal te kunnen verbinden. Ik ga ook de plaat een maatvoering geven die niet hedendaags is. Daarmee bedoel ik dat er geen gekende maatvoering wordt gegeven en het materiaal zal bezwijken onder de gebruikte machine. Wanneer ik een isolatieplaat met een handzaag in stukken verdeel, kan die afbreken. Dit afbreken is onvoorzien en is daarom ook niet juist of fout. Wanneer een machine die platen verzaagt, is deze bepaald door een vastgelegde maatvoering. De machine bepaalt dus hoe het eruit zal zien. Ik probeer aan te tonen dat het gebruik van de machine in vraag wordt gesteld wanneer dit onverwacht wordt opgedeeld.

Assemblage

In het eerste semester heb ik een week in Afrika (Gambia) vertoefd. Waarom Afrika? Als je aan Afrika denkt, krijg je spontaan een beeld van een minder geïndustrialiseerde omgeving voor ogen. Ook zijn hun normen en wetten nog niet zo geavanceerd als bij ons, wanneer men spreekt over bouwen. Ik vind het dus zeer belangrijk om te weten te komen hoe hun denken is omtrent bouwen. In de hoofdstad Banjul spot je al industrialisering, omdat het dan ook een havenstad is. Tussen de kuststreek waar ik verbleef en de hoofdstad, kon ik huizen zien die onafgewerkt en leegstaand leken. De reden hiervoor is een tekort aan geld aangezien ze bouwen met beton zoals in het Westen. Als zij een huis bouwen doen ze het met het geld dat ter beschikking is. Het kan dus soms jaren duren vooraleer ze zich er effectief in kunnen vestigen.

Mijn vraag die ik meedraag richting Afrika gaat als volgt. Hoeveel impact hebben de Westerlingen gehad op de al meer geëvolueerde stammen in hun manier van bouwen? Hiervoor richt ik mijn blik op de kust van Sanyang, waar de armste bevolking shelters bouwt aan het strand tegen de felle zon. Deze shelters bestaan enkel uit takken en palmboom – en of kokosboombladeren.

De opbouw gaat als volgt, de Gambiaan kapt de takken van de struikgewassen. Dan graaft de Gambiaan de putten in de grond om ze in te steken. Hierna worden de takken in een constructie, zoals westerlingen ze kennen (kolommen, liggers), vastgeknoopt met touwen. Het geheel wordt dan nog bedekt met de bladeren die ook worden bevestigd met touwen.

Wanneer deze dan door mijn ingeving, in een gegraven put worden geïnstalleerd en langs de zijden ook dichtgemaakt worden. Zal deze shelter een wering hebben tegenover de sterke wind. Dit biedt de Gambianen een theepauze, zonder dat hun theeblaadjes wegwaaien. Diezelfde wering zal altijd de schaduw afgeven en door de put, zullen de Gambianen de koudere grond kunnen voelen.

Op deze wijze heb ik de bevolking hun grenzen verlegd, omdat ze er misschien nooit bij stilstonden dat die put hiervoor kon worden gegraven. Het is een soort van wisselwerking, want de Gambianen hebben mij ook een manier van bouwen aangereikt die dichter staat bij hetgeen ik zoek. Een eenvoud in architectuur die misschien minder comfort biedt, maar daarom niet minderwaardig is.

Wat ik in Afrika heb geleerd, wil ik dit ook aan de Westerse mens tonen. Hoe kan men dit hier realiseren? Hiervoor pak ik het opnieuw inconsequent aan. In die zin dat ik materialen toepas die niet ecologisch verantwoord zijn. Ik ga mijn materialen in een winkel halen en deze zijn ook menselijk verwerkt geweest. Dat is iets waar de mens mij op zal aanspreken en dat is ook terecht, want dan kan de mens er misschien een oplossing aan bieden. Het is dus eigenlijk een aantonen van het kapotmaken van de aarde door overmatig gebruik van materiaal. Het is zeer duidelijk en dat maakt het ook zo eenvoudig om die vragen uit te lokken.

Mario Merz ziet zichzelf als een zwervende artiest. Hij neemt dingen vanuit zijn leven die hem inspireren of een emotionele bijdrage met zich mee hebben. Hij laat ze achter in de kunst net als een zwerver. Hij spreekt ook niet van voor of achter, wanneer hij het materiaal achterlaat. Hij beschouwt het niet als een einde, omdat er altijd potentieel inzit voor de toekomst.

Wat wel dicht bij de eenvoud staat van de Afrikaanse shelters, is de assemblage via de hand. Wanneer je dit op die manier doet, zorg je ervoor dat het instabiel kan worden. Zo kan een gebouwde shelter nooit af zijn en blijft het een potentieel voor de toekomst. Iets wat architectuur te weinig bezit, is hergebruik op een onverwerkte manier. Wanneer dit zoals Merz terugkomt en zich blijvend kan herhalen, kan alles plots potentieel bezitten.

Afbeelding 2

Verbintenis met de natuur

De mens is de heerser van de aarde en dat is iets wat net nog te weinig wordt ingezien. Zoals voordien al aangehaald moet de mens om 100% ecologisch te zijn zich vermengen met de natuur. Hoe kan je de mens dit doen inzien en hoe kan de mens er zich verbonden mee voelen? Hedendaags is bouw materiaal volledig verwerkt door machines. Architectuur is de aarde inrichten met woningen waarbij je misschien onwetend de natuur al stuk maakt. Wanneer een gebouw zich ergens vestigt, is dat stuk natuur al kapotgemaakt door de grond uit te graven. Ook laat architectuur vandaag niet meer toe om natuur te laten groeien door een oprit, een terras, enz...

Heidegger spreekt van het “verdienstelijke wonen”, dat hij haalt uit een gedicht van Friedrich Hölderlin. (1991a : 98) De Duitse dichter beschrijft een wereld die wij niet meer kennen zoals hij ze ziet of nooit hebben gekend. Dit verdienstelijke wonen is de karwei van het bouwen en de rust na het verdienstelijke of het nodige verrichte werk. De mens wil tijd en ruimte overwinnen door ze mathematisch vast te leggen en ze al op voorhand te bepalen. Wanneer de mens dit doet, vergeet de mens de rust die de aarde geeft om te mogen wonen of verblijven op deze aarde.

Heidegger spreekt onder meer van “bouwen dat hetzelfde is als wonen”. (1991b : 47) Beiden geven een visuele indruk van het bestaan van de mens. Dat wil dus zeggen dat de mens bouwt aan zijn existentie op deze aarde. De manier van dit soort denken is niet mathematisch bepaald, maar is een fenomenologische waarneming. Het gaat hem meer om een poëtische gedachte van het bestaan van de mens, dan van het effectieve bouwen.

Het is belangrijk in mijn project om dit naar voren te brengen. Hoe kan ik dit naar voren brengen? Het is vooral belangrijk om de wijze waarop je het materiaal verwerkt zowel in tijd als in ruimte aan te passen. Ik ga verdienstelijk te werk, omdat ik geen voorop gelegde tijd kan inplannen. Het materiaal zelf laat mij toe om hogerop te bouwen en zorgt door zijn fragiele opbouw voor de plaatsing in de ruimte.

Het gebruikte bouwafval heeft eigenlijk geen voeling meer met de natuur, maar dat komt doordat mensen geen voeling hebben met het bouwafval. Mensen snappen niet dat wanneer zij een stuk natuur kapotmaken, om er iets nieuws mee op te bouwen, zij ook geen wederdienst aan de natuur toe bewijzen. Enkel en alleen door terug te begrijpen, wat de aarde ons te bieden heeft en wat de mens eigenlijk aan de aarde zou moeten bieden, kunnen we terug spreken van een gelijkheid tussen beide partijen.

De manier om dit over te brengen naar de mens, is door te bouwen op een onmenselijke wijze, of misschien toch een menselijke wijze? Wanneer ik mijn eigen gedachtegang loslaat op iets wat onmenselijk lijkt, kan je pas iets over brengen. Dus als ik dingen kapotmaak om iets samen te stellen, doe ik eigenlijk hetzelfde als de mens nu doet. De mens put de aarde uit en vernielt ze om zijn paleizen (woningen) mee te bouwen. Mijn bedoeling is om het op een artistieke manier naar voren te brengen.

Dit vind ik een goede manier van aanpakken. Waarom? Ik vind dat ik mezelf niet in die positie mag zetten, om enkel die keuze te gaan maken wat er gebeurt met de bestaande natuur. Hiermee bedoel ik dus dat ik niet de keuze mag maken, van hoe een boom wordt gekapt, om er een tafel mee te maken. Wanneer ik dit doe aan de hand van het verwerkte afval. Zal er een onderscheid ontstaan tussen hoe ik over die boom denk en hoe de maker van de tafel over die boom denkt.

Ik citeer Latour; "Wij weten de oorsprong van de feiten omdat we ze gevormd hebben onder de omstandigheden die onder onze controle vallen. Onze zwakheid wordt onze kracht gegeven door het limiteren van onze kennis tot de geïnstrumentaliseerde aard van de feiten". (1991: 18)

Wat haal ik hieruit om de relatie tussen de mens en materialen te bekijken? Ik leid een onderzoek die op een banale wijze de materialen, hun innerlijke en niet opzichtelijke kwaliteiten naar boven brengt. Latour spreekt van de manier hoe wij onze materialen benaderen en dat is door) een geïnstrumentaliseerde aanpak, dus bv. microscopisch of via labo – testen, maar nooit op een ongekennde manier. Wat de mens nu net nodig heeft om beter te kunnen beseffen wat een materiaal van kwaliteit kan bezitten.

Rationaliteit en de elementen

Ieder moment dat een gebouw wordt opgericht, zijn er zowel buiten als binnen elementen aanwezig. Deze natuurlijke elementen zijn vuur, water, lucht en aarde. Allen zijn ze noodzakelijk voor ons bestaan. De mens heeft deze elementen altijd al gekend en altijd al nodig gehad. Hetgeen wat er veranderde, is de manier van het gebruik van de elementen. Vandaag vind je de elementen nog schaars terug in hun oorspronkelijke vorm. Een voorbeeld is vuur. De mens heeft vuur nodig om zich te verwarmen en oorspronkelijk ook om dieren te verjagen.

Waar vindt je deze als mens nog terug in een huis? In een boiler, maar heeft deze boiler er ook voor gezorgd dat wij dicht bij de elementen staan? Een boiler geeft ons het comfort van verwarmd water, maar je ziet het niet. Wat stel ik hieruit vast? Dat de mens zich heeft onttrokken van de aarde en ze zelf heeft ingericht. De mens probeert zowaar de natuur te controleren en ze dus weer te overheersen.

Stel je als mens voor dat er brand is, hoe ga je ermee om? Meestal zijn wij hierbij gedoemd om nog te weten hoe we de kracht van vuur kunnen tegenhouden. Een grote reden hiervoor is, zoals eerder gezegd, dat de mens niet dicht genoeg bij de elementen staat. De mens heeft zelf ook geen vat meer op de elementen, omdat deze zijn weggestoken. De enige persoon die er nog van afweet, is diegene die de boiler begrijpt in zijn werking. Zoals bijvoorbeeld een architect, de installateur, het bedrijf die hem maakt. De bewoner zelf hoogstwaarschijnlijk niet. Dus als de boiler stuk is zijn wij genoodzaakt een installateur te vragen. Indien er brand is, zijn wij normaal gezien ons huis kwijt. We hebben nood aan een begrip en een oplossing om ze wel te kunnen controleren. Wel te verstaan op een instinctieve manier van controleren. Als mens weten wat je moet doen in plaats van een installateur te moeten opbellen.

Volgens Latour “hebben wij nood aan een blik te richten tot het dierenrijk of de niet – humane wereld”. (1991: 23) Deze wereld kan de elementen nog benaderen op een manier die niet is vastgelegd door de wetenschap. Dieren begrijpen vuur als een fenomeen op een instinctieve manier met hun zintuigen en heeft hier geen attributen voor nodig.

Afbeelding 3

In mijn ontwerpen worden de elementen benadrukt doordat ze sowieso aanwezig zijn. Natuurlijk ook omdat ik de mens instinctief wil aanspreken. Het eerste semester zijn ontwerpen met takken en touwen die buiten worden opgesteld. Deze opstelling is onderdanig tegenover de natuur omdat hij ze kan doen bewegen (bv. wind).

Zo ga ik elektriciteit gebruiken van het gebouw als bron van verlichting en verwarming. Water is dan aanwezig door de voorziene leidingen en lucht is eigenlijk ook aanwezig, maar is onzichtbaar. Daarom zou ik al het stof die ontstaat door het bouwproces in de ruimtes laten liggen. Indien deze door beweging worden verplaatst, zal het stof bewegen met de mensen mee. De wind wordt dus door de mens gecontroleerd (binnenshuis) en eigenlijk ook niet gecontroleerd (door beweging).

Om die gedachte nog te bevorderen, heeft mijn ontwerp nood aan natuurlijke elementen. Deze elementen zijn dan afgestorven planten, takken, gras, enz... Dit zijn oncontroleerbare elementen. Het is de natuur die beslist wanneer ze afsterven of rotten. Hiermee wil ik duidelijk maken dat de natuur altijd zal overwinnen. Architectuur probeert die gedachte weg te steken, maar zoals de oude tempels vergaan zij ook door de natuur.

Door het met dode natuur te doen komt de vraag ook waarom deze er bij het ontwerp aanwezig is. Mijn uitleg hiervoor is dat dit een representatie is van de overname van de natuur. Een representatie omdat de natuur al dood is doordat er is gebouwd geweest. Toch bestaat er een overname van de natuur op die plaats, omdat deze ooit tot die plaats zal komen. Voor mij is het onmogelijk om de natuur op zo'n korte tijd die overname al te laten doen door bijvoorbeeld aan te planten. Wat die dode natuur wel doet is de mens in vraag stellen van in hoeverre hij een impact heeft op de natuur. Omdat de mens moet inzien dat het net de natuur is die de mens overneemt.

Mijn ontwerp wordt dus in een gecontroleerde omgeving toch ongecontroleerd in beweging gebracht. Wat een tegenstelling maakt van wat architectuur moet kunnen bereiken en nu niet bereikt.

Interactie met de mens

De interactie is misschien wel het belangrijkste om de mens met mijn ontwerp te kunnen intrigeren. Het intrigeren is noodzakelijk om het begrijpen van wat ik bedoel met mijn ontwerp. Ik kan dit doen zoals in het eerste semester, de mens door een spel contact te laten maken met mijn pret. De mens bouwde hier zelf mee aan het spel waardoor je ook onderbewust nadenkt over hoe je het spel speelt. Deze spellen zijn verbindingen die worden gemaakt aan een al voorziene constructie. Als het spel is afgewerkt, leren de deelnemers een materiaal, bijvoorbeeld nylontouw, anders kennen.

In Afrika was dit dan aan de hand van het bouwen van een shelter. De Gambianen leren op een andere wijze naar de koudere grond te kijken. Het volledige afdekken met de bladeren leert hen het afsluiten van de wind en de zon op een andere manier kennen. Zij leren de gebruikswijze van een materiaal dat ze kennen anders gebruiken.

De spellen van het eerste semester leert de deelnemers dit ook, maar op een spelende wijze. Het probleem die optreedt met dit spel is dat het weinig de gedachte van bouwen in zich heeft. Het is dus noodzakelijk om net als in Afrika een shelter (of meerdere) te bouwen. Het bouwen gaat mijn idee rond het anders bouwen ongetwijfeld sterker maken.

Wat is het verschil met deze manieren van bouwen en de manier die ik nu ga toepassen? De voorgaande wijzen zijn enkel op eigen gevoel gemaakt. Geen enkele deelnemer heeft de keuze gehad om de beginvorm aan te passen. Vergelijkbaar bij het spel met de touwen. In Afrika hebben de werknemers nooit de keuze gekregen van de beginvorm van de shelter. De basis is dus altijd al voorgemaakt geweest. Dit is vooral essentieel om tijd te winnen, want bouwen kost tijd en die is er niet ter beschikking. De deelnemers zijn mijn medestudenten dus enkel de schooluren zijn mogelijk om te gebruiken. In Afrika was het afhankelijk van de tijd dat ik daar verbleef. Hiermee moet ik dus rekening houden.

Het eindontwerp is in een loods waar verschillende ondernemingen hun onderneming hebben. In die loods heb ik, net als de anderen, een lot waarin ik deze shelters ga bouwen. Alle onderdelen worden door mij zelf, of indien nodig en/of mogelijk door steun van anderen, gebouwd. De tijd is afhankelijk van mij, dus ben ik hierin vrijer om de vorm te bepalen en te maken. Dit zorgt ervoor dat ik deze veel groter kan verwezenlijken, waardoor het intrigeren van de toeschouwer wordt bevorderd.

Een bijkomende manier om de toeschouwer nog te kunnen intrigeren is het werken met de natuurlijke materialen. Ik wil deze materialen gebruiken om de mens ermee in contact te laten komen. Net zoals in het eerste semester met een gang van takken die ik heb gemaakt. De deelnemers raken hierbij het gras aan en de takken schuren tegen hun lichaam. In mijn laatste ontwerp is dit hetzelfde, maar dan samengevoegd met de shelters.

Het ontwerp hoort uiteindelijk de mens te doen inzien dat de bouwmaterialen ooit van de aarde waren. Ze zijn ooit ontgonnen van de aarde om ze te kunnen verwerken als eindproduct. De mens moet hierbij ook inzien dat het gebruikte afval ook op een ecologische manier moet worden verwerkt (zie pag. 3 - Bouwafval).

Natuurlijke materialen spreken over het vergaan en groeien van de natuur. Een fenomeen dat al altijd plaatsvindt en altijd zal blijven plaatsvinden. De shelters horen dus een idee te geven van hoe architectuur wordt overgenomen van de natuur. Een tegenstelling van wat architectuur eigenlijk altijd al anders voorstelt, zoals al eerder aangehaald (zie pag. 10 - verbintenis met de natuur).

Samenvatting

In mijn besluit zou ik enkele wijzen van hoe ik mensen kan intrigeren willen samenbundelen. De mensen een gevoel van vertrouwen geven, net als natuur dit kan. Het besluit wordt vooral gevormd door mijn eindontwerp die de besproken ideeën linkt met elkaar. De ideeën die je hieronder kort kan terugvinden.

Het gebruik van bouwafval en natuurlijke organismen in mijn ontwerpen. Het zijn materialen die mensen als onbruikbaar beschouwen en die worden weggegooid in een vuilnisbak. Dit moet je dan wel zien als de manier hoe de mens dit meestal ziet. Hiermee bedoel ik dat de meesten dit als onbruikbaar beschouwen. Ik denk hierbij vooral aan Westerlingen. De materialen die op een banale manier worden verwerkt en hoe die dan worden bevestigd, roept vragen op naar de ecologische gedachte. De toeschouwers zullen mij vragen waarom ik het met dat materiaal heb bevestigd. De toeschouwers denken na over de gemaakte fouten die ik naar voren breng en denken aan oplossingen.

De verwerking en maatvoering gebeurt door machinale bewerkingen en/of handgereedschap. De bewerkingen zijn ondoordacht en geven de ruimte om te experimenteren. Wat dit als resultaat geeft, is het materiaal ongekend (niet – wetenschappelijk) ontdekken. Deze benadering van het materiaal zorgt voor een onderliggend aspect die nooit in een normaal bouwproces naar voren komt. De verwerking is gewelddadig of brutaal en doet de mens denken over hoe wij met de aarde omgaan. De mens zal dit bevragen omdat hij het niet begrijpt waarom ik het op die manier doe.

Ter verduidelijking verwijs ik naar Heidegger die spreekt van “de doordachte ecologie”. (1991a: 34) Een ecologie waarin de mens een onderdeel is van een groter geheel. De mens dus in plaats van de natuur als middel voor hun eigen behoeftes te gebruiken en in te richten. Ervoor zorgen dat hij de naaste wordt van de natuur en hetgeen hij ervan gebruikt ook teruggeeft. Hetzelfde voor de aarde doen als zij voor ons doet.

De assemblage houdt in van de materialen verbinden met elkaar. Ik leer met de assemblage de mens andere materialen kennen die zij niet gebruiken in de bouwwereld. Zoals al een aantal keren gezegd gaan de mensen nadenken over gemaakte fouten. De materialen ga ik ook gewoon in de winkel kopen. Als andere mensen deze kopen wordt bijvoorbeeld staaldraad gebruikt voor een omheining. Ik gebruik die dan om houten platen met elkaar te verbinden. Het ondoordachte bouwen zit hier ook weer in en dat geeft ideeën die niet gekend zijn. Wanneer deze dan meervoudig worden toegepast kan ik de toeschouwers intrigeren. Hiermee zullen zij bewuster worden van hoe men ook ecologisch kan bouwen.

Verbintenis met de natuur is voor mij de nood die de mens de dag van vandaag heeft. Grotendeels omdat die er niet meer is. Heidegger spreekt van “hoe moet ik wonen op deze aarde” of “hoe moet ik op de aarde wezen?” (2007: 40 - 41) Dat is dus het behoeden van de aarde, haar als je gelijke aanschouwen. Wanneer de mens de aarde als vriend beschouwd, kan er worden gesproken van een verbintenis.

De toeschouwer moet dus begrijpen dat de mens met zijn technische revolutionaire uitvindingen geen overwinnaar is. Dat is enkel een schijn die wordt opgemaakt. Er valt niets te winnen aangezien de aarde al veel langer dan ons bestaat en dat ook zo zal blijven. Gebouwen zullen altijd lijden onder de natuurlijke elementen. Wij moeten genieten van het feit dat we ze mogen belopen en alles van krijgen om te overleven. De mens is dus verplicht om de aarde terug te geven wat van haar wordt ontnomen. Het bouwen ziet Heidegger dan ook als het bebouwen of het cultiveren van de aarde. De aarde dus eigenlijk bebouwen met gewassen.

Rationaliteit en de elementen zijn vooral afhankelijk van de gemaakte omgeving. De omgeving is de loods met bepaald lot. Deze loods zorgt ervoor dat de elementen door de mens worden bepaald. Het is er warm, er is geen windverplaatsing, het kan niet binnen regenen. De loods heeft dus een stuk natuur verwoest door erop te bouwen en ook door er niet mee te verzoenen. Dat verzoenen betekent dat de elementen zich buiten de gevel bevinden.

De mens moet dit ook kunnen begrijpen en dit gebeurt aan de hand van de interne elementen. Elementen die door de mens zijn aangebracht en worden gebruikt op een andere manier als voorzien. Zo is er elektriciteit voorzien voor de toestellen die zich in de loten bevinden, maar niet om er te koken. Water is er voorzien voor de toestellen, maar ook niet om mee te koken. De windverplaatsing is praktisch statisch en kan enkel naar voren gebracht worden met het gemaakte stof.

Deze manier van het opvatten van de interne elementen stelt ook de nood ervan in vraag. De nood die er misschien niet is of die verkeerd wordt geïnterpreteerd. Het noodzakelijke is de natuur en niet de elementen die zich dagdagelijks als noodzakelijk voordoen. Een eenvoudig voorbeeld is honderden lichtarmaturen in een woning. Armaturen die nooit volledig tot hun recht komen naar gebruik toe.

Het stelt ook de vraag van hoe wij de elementen hebben benaderd. Wetenschappelijk onderzoek heeft ervoor gezorgd dat wij 's avonds licht hebben zoals we het kennen. Terwijl het oorspronkelijk misschien wel vuur was. Ik wil hier de bedenking maken van hoe de mens de elementen benaderd heeft en hoe hij ze uit het oog is verloren.

Interactie met de mens is het besluit van deze masterproef. Hier is het essentiële onderdeel van het eindontwerp in werking. Het houdt in de mens te kunnen intrigeren en de vragen op te maken. Fascinatie moet opgewekt worden want enkel zo kan een mens stilstaan bij dingen. De manier om dit aan te pakken is door de mens in mijn wereld te laten binnenkomen. Wanneer hij door, onder, naast of op iets moet lopen en/of kruipen ontstaat er een contact met het ontwerp. Een contact die veel sterker is dan het afstandelijke dat een installatie bezit. De mens gaat dit beter kunnen benaderen en het spreekt ook alle zintuigen aan. Een zeer belangrijke factor wanneer je het menselijke instinct wil aanspreken.

Wat mag ik nu stellen van mijn proces? Heb ik ik de opgemaakte vraag kunnen beantwoorden? Kunnen mensen begrijpen dat mijn project hen moet aanzetten tot een ander ecologisch denken? Is het nog mogelijk om een geïndustrialiseerde en technologisch hoogstaande wereld te verzoenen met oorspronkelijke eenvoud?

Mijn antwoord en alle andere mensen hun antwoord hierop is subjectief. Niemand heeft de macht of de kennis om dit te bevestigen. Ik kan wel stellen dat ik een facet van het leven heb besproken die mensen doen stilstaan bij hun bestaan. Ik bied geen antwoord aan dit facet ik geef enkel een aanleiding tot het nadenken. Ik ben geen ingenieur, bouwmeester, architect,... maar wel een bewust persoon. Iemand die de relatie tussen mens en aarde in vraag stelt. Ik heb dus geen geldig argument opgesteld. Ik heb mij laten inspireren door de geleerden die werden besproken. Net als zij, ga ik ervan uit dat de mens er zich bewust van moet worden.

Uitgewerkt ontwerp

Polyurethaan - isolatie wordt verzaagd, geboord en geassembleerd met vlastouw. De vorm kiest het materiaal zelf door stabiliteit te vertonen. Waar ik op vertrouw dat het blijft staan en verder blijft bouwen.

PVC - rollen en bitumen - rollen voor daken worden geplooid en met staal draad bevestigd om de plooiën te behouden.

Geëxpandeerd polystyreen (EPS, isomo) wordt op dezelfde manier als de polyurethaan - platen verzaagd, geboord en geassembleerd.

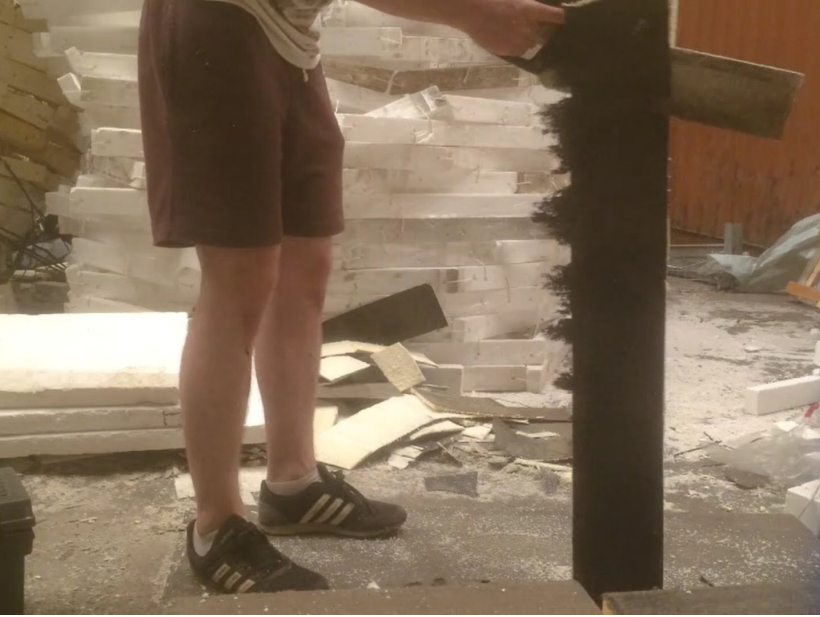

Stalen binddraden worden geplooid en vastge-
maakt door staaldraad.

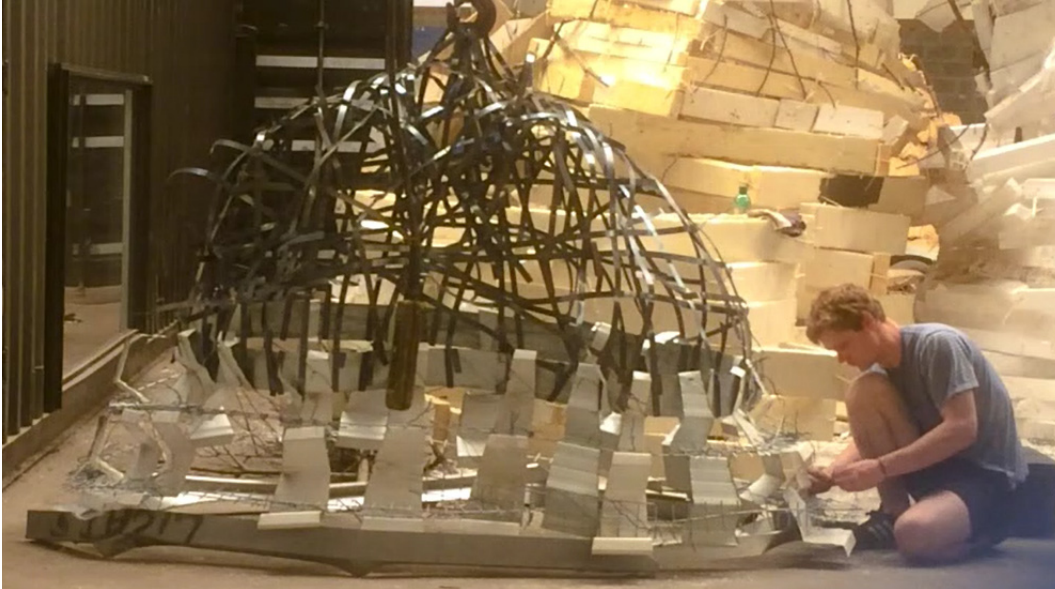
OSB - platen (Oriented
Strand Board) worden
door in een lijn te boren
en op die lijn af te brek-
en een maat gegeven.
De assemblage is dan
aan de hand van snel-
binders door gemaakte
boorgaten verbonden.

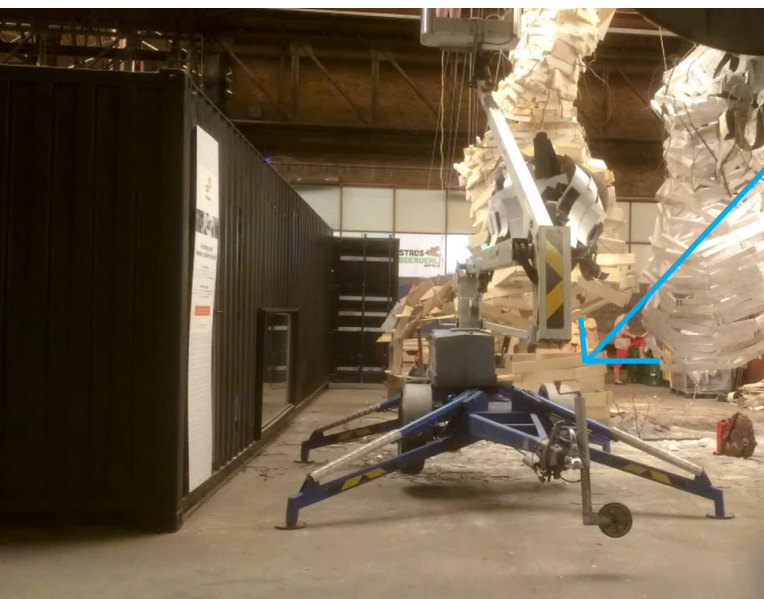

De zwarte en zil-verkleurige randen van polyurethaan - isolatie worden afgezaagd, af-geschraapt (met beitel). Daarna oftewel links geas-sembleerd met vlastouw of rechts vastgekleefd door zilvertape die wordt gebruikt om isolatie - platen mee af te dichten.

Spaanplaat en MDF (medium density fibreboard) worden geboord of gezaagd om een maat te bekomen. Deze worden dan indien mogelijk met een strijkijzer opgewarmd om de belegde HPL (high pressure laminate) los te rukken. Al deze stukken worden verbonden door staaldraad doorheen geboorde punten. De stabiliteit wordt bekomen door betonboringen vast te maken aan bovenhangende touwen.

Om het geheel (vooral de grote hutten: recticel en EPS) op te kunnen trekken en te verstevigen heb ik een hoogtewerker gebruikt. Deze machine was essentieel om de hutten te verstevigen en op te kunnen hangen op plekken waar ik als mens nooit kan bijkomen. Indien dit niet wordt gedaan, kan ik met het probleem zitten dat het intrigeren niet sterk genoeg naar voren komt. Dit door een te slap geheel zoals voordien door mezelf al opgemerkt te hebben.

Bibliografie

Literatuur:

- WTCB wetgeving ventilatie (NBN D 50-001)

<https://www.wtcb.be/homepage/index.cfm?cat=publications&sub=infofiches&pag=42&art=1>

- Heidegger, Martin.(A. Hofstadter). 1971. Building, Dwelling, Thinking, in Poetry, Language, Thought. Londen: Harper & Row

Niet compleet geciteerd vanuit tekst, enkel samengevat.

- Heidegger, Martin.(Jacques de Visscher & Raf De Saeger). 1991(a) . Wonen: Architectuur in het denken van Martin Heidegger. Nijmegen: SUN

- Heidegger Martin.(H.M. Berghs). 1991(b) . Over denken, bouwen, wonen: Vier essays. Nijmegen: SUN

- Heidegger Martin. (Adam Sharr). 2007. Heidegger For architects. Abingdon: Routledge

- Bruno Latour, (Catherine Porter).1993 We have never been modern. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press

- Mario Merz,(Danilo Eccher). 1995. Mario Merz. Torino: Hopefullmonster

Niet compleet geciteerd vanuit tekst, enkel samengevat.

Afbeeldingen:

Afbeelding 1: 3D - doorsnede van een huis

- <http://ecotra.be/isolation-par-exterieur/isolations-et-bardages-ventiles/bardage-ventile-systeme-ite/panneaux-isolants-pour-facades/>

Afbeelding 2: Igloo van Mario Merz met glas en spanschroeven

- <http://hlehua.blogspot.com/2017/05/mario-merz-continent-to-continent.html>

Afbeelding 3: Vogelnest

- <http://www.thisiscolossal.com/2013/02/massive-bird-nests-built-on-telephone-poles-in-southern-africa/>

- Alle andere afbeeldingen zijn door mijzelf gefotografeerd.

